

NOBELPRIJSWINNARES WANGARI MAATHAI

Verzet tegen de lafheid

RONELLA BLEIJENBURG

In oktober won de Keniaanse milieu- en politiek activiste Wangari Maathai (64) de Nobelprijs voor de Vrede. Zij is de eerste Afrikaanse die deze prijs aller prijzen krijgt. Wie is deze vrouw die door de oud-president van Kenia als krankzinnig werd omschreven en die meer dan eens werd mishandeld en gevangen genomen?

Wangari Maathai, geboren in 1940 in Nyeri (Kenia), staat bekend als een krachtige vrouw die zich eindeloos inzet voor duurzame en sociale ontwikkeling, democratie en vrede. Ze studeerde biologie in Kansas en Pittsburg (Verenigde Staten) en promoveerde als eerste oost-Afrikaanse vrouw, aan de universiteit van Nairobi in diergeneeskunde. Sinds 2003 is ze Keniaans onderminister van Milieu. Al eerder deed ze een gooi naar het politieke ambt, maar werd tegengewerkt door de toenmalige president Daniel Arap Moi. Hij was er ook verantwoordelijk voor dat Maathai meerdere keren werd mishandeld en gevangen gezet omdat zij zijn beleid openlijk bekritiseerde. Pas toen Moi in 2002 aftrad werd ze met 98 procent van de stemmen tot parlementslid verkozen.

Green Belt

Internationale erkenning kreeg Maathai door de oprichting van de Green Belt Movement in 1977. Met deze beweging mobiliseert Maathai arme Afrikaanse vrouwen. Zij hebben ondertussen dertig miljoen bomen geplant in verschillende Afrikaanse landen. Dat lijkt iets simpels, maar volgens Maathai spaart dit niet alleen het milieu, het geeft vrouwen, die op die manier hun leefomgeving beschermen, uiteindelijk ook een betere positie in de samenleving en een sterkere identiteit. "Maathai wist heel slim voor haar standpunt uit te komen ten tijde van de dictatuur van Daniel Arap Moi. Het planten van bomen is zo vriendelijk dat het niet verboden kan worden. Toch is het een teken van verzet tegen de lafheid van de politiek", vertelt Wouter van Eck, campagneleider Voedsel van Milieudefensie.

Charisma

Van Eck ontmoette Maathai in 1987 toen hij stage liep in Nairobi. Met huisgenoten kookte hij voor een aantal mensen van Keniaanse ngo's, waaronder Maathai. "Zij participeerde gelijkwaardig, maar had meer autoriteit. Zij kon met gezag spreken en heldere observaties maken", aldus Van Eck. Paul de Clerck, campagneleider Globalisering en Milieu van Milieudefensie, ontmoette haar tijdens een voorbereidende bijeenkomst van de Rio-conferentie in 1992. "Zij maakte een stevige indruk en had veel status. Vanaf het begin was duidelijk dat zij één van de prominentste Afrikaanse ngo-vertegenwoordigers was." Nnimmo Bassey, directeur van Friends of the Earth Nigeria, roemt "haar sterke charismatische karakter en onuitputtelijke toewijding aan haar werk". Haar man had daar minder waardering voor: hij scheidde van haar. Ze was té hoog opgeleid, té succesvol, té koppig en had een té sterke wil.

Aids

Daags na het winnen van de Nobelprijs raakte Maathai in opspraak door haar eerdere uitspraak dat het aids-virus door perfide wetenschappers is ontwikkeld als biologisch wapen tegen Afrikanen. Tijdens een persconferentie over het winnen van de Nobelprijs verduidelijkte ze dat zij vooral de discussie over het ontstaan van aids wilde prikkelen. Ze vindt het verdacht dat het met zoveel geheimzinnigheid gepaard gaat. Bassey wil niet op deze uitspraken reageren. Dat ligt volgens hem té gevoelig. Op Van Eck komen haar uitspraken vooral “ondeskundig” en “niet-realistisch” over. “Ik zou bijna zeggen: laat zij zich bezig houden met dingen waar ze wél goed in is.”

Risicoloos

Van verschillende kanten kwam kritiek op de keuze van het Noorse Nobelprijsc comité voor Maathai. Het zou een politiek correcte en risicoloze keuze zijn in een tijd van politiek gewoel. Maar het Nobelcomité beargumenteerde: “Vrede op aarde hangt af van onze bekwaamheid om onze leefomgeving veilig te stellen.” Van Eck en De Clerck zijn positief verrast over de keuze voor Maathai. “Dit is een erkenning dat milieu, rechtvaardige verdeling en vrede alles met elkaar te maken hebben. ‘Think global, act local’, zeggen we als milieubewegingen vaak, maar doen we niet altijd. Maathai wel. Zij staat letterlijk met de voeten in de modder de vrouwen te mobiliseren en bomen te planten. Daar zouden wij van kunnen leren”, aldus Van Eck. “Maathai laat in haar werk zien dat milieubescherming en armoedebestrijding hand in hand kunnen gaan”, aldus De Clerck. Maathai zelf: “Als we nieuwe bomen planten, planten we de zaden voor de vrede”. Wangari Maathai ontvangt de Nobelprijs voor de Vrede op 10 december, de sterfdag van Alfred Nobel.